

Віталій Ігорович Островецький

канд. екон. наук

ORCID 0000-0003-3985-5236

e-mail: v.ostrovetsky@gmail.com,

м. Київ

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ОЦІНКИ РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ РЕГІОНУ

Вступ. Економічний розвиток регіону залежить від розвиненості ресурсного потенціалу, в розрізі окремих складових у тому числі. Ефективнішому використанню ресурсного потенціалу сприяє розвиток малого та середнього бізнесу, розвиненість транспортної інфраструктури, інновації, раціональне використання природних ресурсів. Сталий розвиток регіону передбачає інтеграцію і збалансування економічних та екологічних цілей, визначальною серед яких є забезпечення енергетичної ефективності, що вважається основним компонентом раціонального використання ресурсів.

Ресурсний потенціал, всебічне вивчення якого є актуальним з огляду на забезпечення сталого соціально-економічного розвитку регіону, підвищення його інвестиційної привабливості та конкурентоспроможності, складається з природних, людських, економічних і фінансових, інфраструктурних та технологічних ресурсів, які визначають спроможність певної територіальної одиниці до розвитку, залучення інвестицій і забезпечення високого рівня життя населення.

Результати досліджень ресурсного потенціалу дозволяють визначитися із моделлю раціонального використання ресурсів регіону для розвитку економіки, із урахуванням мінімізації втрат та негативного впливу на довкілля. Це закладає підґрунтя для вирішення проблем оптимізації розподілу продуктивних сил, зайнятості населення та соціальної нерівності, підвищуючи, тим самим, якість життя населення та забезпечуючи регіональну стабільність. Такі дослідження допомагають регіонам розробляти стратегії розвитку, що враховують місцеві особливості і умови, враховуючи сильні та слабкі сторони, можливості та загрози. Таким чином, дослідження ресурсного потенціалу регіону є ключовим елементом планування та забезпечення сталого розвитку регіону. Такі дослідження дозволяють виявити ключові напрямки розвитку, підвищити ефективність використання ресурсів, стимулювати інвестиції та забезпечити стійкий розвиток регіону.

Мета дослідження теоретико-методологічних засад оцінки ресурсного потенціалу регіону полягає в дослідженні основних теоретичних та прикладних підходів щодо комплексної оцінки наявних ресурсів регіону та їх значимості для економічного та соціального розвитку. Досягнення мети передбачає вирішення низки завдань, виконання яких забезпечує комплексний підхід до оцінки ресурсного потенціалу регіону, сприяючи його сталому розвитку та підвищенню добробуту населення, які полягають в наступному:

– вивчення основні теорії регіонального розвитку, що забезпечують глибоке та всеохоплююче розуміння факторів, що впливають на динаміку і структуру регіонального економічного розвитку і просторовий розподіл економічної активності;

– дослідження та систематизація основних зовнішніх та внутрішніх детермінант економічного розвитку регіону та оцінка їх впливу на економічний, соціально-культурний, інноваційно-технологічний розвиток певної території;

– підготовка пропозиції щодо удосконалення та розвитку основних методологічних підходів на основі розробки універсальних та адаптивних методик оцінки ресурсного потенціалу для регіонів із різною економічною та соціально-демографічною та географічною специфікою.

Об'єктом дослідження є економічні, природні, соціальні, рекреаційні, промислово-торгівельні, інфраструктурні та інші системи регіону, які визначають його спроможність щодо сталого розвитку, а також структура, взаємозв'язки і фактори, що впливають на їх ефективне використання.

Предметом дослідження є закономірності, механізми та особливості формування, використання і розвитку ресурсного потенціалу регіону в цілому, а також в розрізі його окремих складових, що дозволяють сформулювати повне уявлення про можливості та обмеження регіонального розвитку, враховуючи специфічні особливості та ресурси конкретної територіальної одиниці.

Для дослідження ресурсного потенціалу регіону використовуються теоретичні, емпіричні та прикладні методи, які дозволяють комплексно оцінити наявні ресурси, виявити закономірності їх розвитку та визначити шляхи підвищення ефективності їх використання.

Аналіз досліджень та публікацій. Серед дослідників і вчених, що активно та всебічно вивчали проблеми регіональної економіки, спираючись на соціологію, географію та містознавство, слід виділити Адама Сміта, який обґрунтував важливість поділу праці, торгівлі та розміру ринку, які є основою для розуміння регіональних економічних переваг [1]. Давид Рікардо ввів концепцію порівняльних переваг, що є вирішальними для регіональної спеціалізації та торгівлі [2]. Альфред Маршалл розвинув ідею промислових районів і локалізованих економік, акцентуючи увагу на агломераційній економіці [3].

Сучасні дослідники, на основі поєднання теоретичних і прикладних поглядів на економічний розвиток регіонів, розглядаючи такі фактори, як географія, інновації, політика та глобалізація, вивчають роль міст в економічному розвитку та їх вплив на регіональну економічну інтеграцію, просторову нерівність та соціальні виміри регіонального розвитку. Серед таких необхідно виділити лауреата Нобелівської премії з економіки Пола Кругмана, який розробив Нову економічну географію, в основу якої закладено те, що економія від масштабу та транспортні витрати впливають на регіональну спеціалізацію та розвиток [4].

Майкл Портер представив концепцію кластерів у регіональному розвитку у своїй праці «Конкурентні переваги націй», акцентуючи увагу на інноваціях та конкурентоспроможності [5]. Джоном Фрідманом була розроблена «Модель ядра і периферії» (Core-Periphery), яка описує просторовий розподіл економічної, політичної та культурної влади в ядрі та на периферії. Модель ядра-периферії працює на різних рівнях, від малих міст до глобального масштабу та дозволяє проаналізувати зв'язок між розвиненими (ядром) і слабозвиненими (периферією) регіонами [6].

Найбільш відомим сучасним підходом, який обґрунтував федеративні форми правління, вважається теорема У. Оутса [7], в основі якої зазначається те, що блага, пов'язані з децентралізацією суспільних послуг, мають обмежене просторове поширення.

Теорема враховує, що споживачі на місцях краще знають свої потреби. Отже, децентралізація дозволяє більш ефективно розподіляти суспільні послуги. Теорема обґрунтовує доцільність децентралізації державного управління, а також переваги та недоліки розподілу фіскальних повноважень між різними гілками влади, включаючи роль уряду у вирішенні проблем, що пов'язані із неспроможністю ринку ефективно поставити суспільні блага.

В процесі аналізу, порівнюються різні типи міжбюджетних трансфертів та оцінюється їхній вплив на поведінку та ефективність органів місцевого самоврядування щодо досягнення економічної ефективності, а також горизонтальної та вертикальної справедливості. Окрема увага приділяється оподаткуванню з урахуванням податкової конкуренції, податкової гармонізації та мобільності податкових баз, а також розподілу доходів з огляду на те, які податки найкраще підходять для різних рівнів влади. Розподіл видаткових повноважень розглядається через призму їх розподілу

між різними рівнями влади та ролі органів місцевого самоврядування у наданні суспільних послуг.

Такий підхід дозволяє оцінити вплив фіскальної децентралізації на економічне зростання, ефективність та справедливість та розробити і обґрунтувати рекомендації щодо реформування міжбюджетних відносин з метою покращення загальної економічної ефективності та управління.

Стратегії та принципи управління ресурсами загального користування, які доступні для багатьох користувачів, і які схильні до виснаження при нераціональному використанні, розкриваються в теорії управління ресурсами спільного користування (*Management of Common Pool Resources (CPRs)*). До таких ресурсів належать корисні копалини, рибні запаси, басейни підземних вод, ліси та іригаційні системи. Ефективне управління ресурсами забезпечує їх раціональне використання і справедливий розподіл, адже надмірне споживання суспільних благ одним користувачем зменшує доступність ресурсів для інших.

Проте, на практиці, важко відсторонити окремих осіб від використання суспільних ресурсів. Через те, що ресурс не належним чином управляється, люди можуть надмірно використовувати його, що призводить до його виснаження. При цьому, детермінується проблема "безбилетників", тобто ситуація, за якою окремі особи можуть отримувати вигоду від ресурсу, не роблячи внеску в його підтримку. Аналізуючи означені чинники, Гаррет Хардін [8] розробив свою Концепцію під назвою «Трагедія спільності», за якої індивіди, що діють у власних інтересах, виснажують ресурс, що призводить до колективних втрат. У розвиток цих ідей Еліно́р О́стром визначила принципи проектування для ефективного управління суспільними ресурсами, наголошуючи на місцевому управлінні та участі в ньому користувачів [9-10].

Регіональні економічні теорії забезпечують основу для розуміння того, як економічна діяльність розподіляється між різними географічними територіями і як розвивається економіка регіону з плином часу. Теорії дають глибоке розуміння регіонального розвитку на основі його фундаментальних моделей і теоретичних висновків для емпіричних застосувань із врахуванням політичних наслідків. Вони відображають розвиток окремих галузей та їх значення для розуміння регіонального розвитку та просторового розподілу економічної діяльності (табл. 1).

Таблиця 1

Основні теорії регіонального розвитку (огляд)

Теорія	Ключовий розробник	Опис (Короткий зміст)
1	2	3
Теорія центрального місця (<i>Central Place Theory – CPT</i>)	Волтер Крісталлер [11]; Август Льош [12]; Брайан Беррі [13-14]; Едвард Ульман [15]	Ця теорія пояснює розмір і розподіл міст і містечок на основі їхньої ролі як "центрального місця", що надають товари і послуги навколишнім територіям. Більші міста пропонують більш спеціалізовані послуги, тоді як менші міста надають більш базові послуги. Теорія пояснює ієрархічну організацію населених пунктів та їхніх зон обслуговування на основі ринкових принципів і транспортних витрат, а також їхній вплив на міське та регіональне планування
Теорія полюсів зростання (<i>Growth Pole Theory – GPT</i>)	Франсуа Перру [16-17]; Будевіль, Дж. Р. [18]; Парр, Дж. Б. [19]; Річардсон, Г. В. [20]; Хіггінс, Б., та Савойя, Д. Дж. [21]	Економічний розвиток не є рівномірним у просторі, натомість він відбувається навколо певних вузлів або «полюсів зростання», які є рушійною силою регіонального розвитку. Такими полюсами можуть бути міста, галузі або компанії, які мають сильний вплив на прилеглі території

1	2	3
Нова економічна географія (New Economic Geography – NEG)	Пол Кругман [22-24]; Фудзіта, М., Венеблс, А. Дж. [25-26]; Оттавіано, Г. І. П. [27]; Пуга, Д. [28]	Нова економічна географія (NEG) – це напрям, що виник на початку 1990-х років. NEG інтегрує елементи просторової економіки та теорії торгівлі, пояснюючи, як економічна діяльність розподіляється у просторі. NEG підкреслює роль ефекту масштабу, транспортних витрат і розміру ринку в розміщенні економічної діяльності, пояснюючи, як ці фактори можуть призвести до агломерації економічної діяльності в певних регіонах
Теорія ендогенного зростання (Endogenous Growth Theory – EGT)	Пол Ромер [29-30]; Роберт Лукас [31]; Філіп Агіон та Пітер Хауїтт [32-33]	Теорія ендогенного зростання, яка виникла у 1980-х та 1990-х роках, підкреслює роль внутрішніх факторів – таких як інновації, людський капітал та знання – у забезпеченні економічного зростання. Вона припускає, що інвестиції в освіту, інфраструктуру і технології можуть призвести до стійкого економічного зростання
Теорія кумулятивного причинно-наслідкового зв'язку (Cumulative Causation Theory – CCT)	Гуннар Мюрдаль [34-35]; Альберт О. Гіршман [36]; Ніколас Калдор [37-38]; Сеттерфілд, М. [39]; Мартін Р. та Санлі П. [40]	Теорія кумулятивного причинно-наслідкового зв'язку – це концепція в регіональній економіці та економіці розвитку, яка описує, як економічні диспропорції можуть самопідсилюватися з часом. Економічний розвиток має тенденцію до самопідсилення, коли початкові переваги призводять до подальшого розвитку. Це може призвести до регіональних диспропорцій, оскільки багатство і ресурси накопичуються в певних регіонах, тоді як інші відстають
Теорія розміщення (Location Theory)	Й. Г. фон Тюнен [41]; Альфред Вебер [42]; Волтер Ізард [43]; Август Льош [44]; Вільям Алонсо [45]; Мойсей, Л. Н. [46]; МакКанн П. [47]; Хансон, Г. Х. [48]; Фудзіта М. та Тезе Й. Ф. [49]	Теорія досліджує просторовий розподіл економічної діяльності та вплив на нього таких факторів, як транспортні витрати, землекористування та наявність ресурсів
Теорія кластерів (Cluster Theory)	Майкл Портер [50-52]; Баптиста Р. та Сванн П. [53]; Асхайм Б. Т., та Гертлер М. С. [54]; Шмітц Г. [55]; Маршалл А. [56]; Бреші С. та Ліссоні Ф. [57]; Кук П. та Морган К. [58]; Кетельс К. Х. М. [59]	Висвітлює як локації та кластери впливають на корпоративні стратегії та регіональний економічний розвиток. Вона дає уявлення про динаміку формування кластерів та їхній вплив на ефективність бізнесу. Економічна діяльність має тенденцію до об'єднання в кластери в певних географічних зонах, що створює конкурентні переваги. Ці кластери характеризуються взаємопов'язаними підприємствами, поставальниками та пов'язаними з ними установами в певній галузі
Регіональні інноваційні системи (Regional Innovation Systems – RIS)	Кук, П. [60]; Асхайм Б. Т. та Гертлер М. С. [54]; Лундвалль Б.-Е. [62]; Нельсон Р. Р. та Седіта С. Р. [63]; Малерба Ф. [64]; Пайк А., Родрігес-Позе А., та Томані Д. [65]; Іаммаріно С. та МакКанн П. [66]; Гертлер М. С. [67]; Тьодтлінг Ф. та Тріппл М. [68]	Зосереджується на ролі інновацій та передачі знань у регіоні, а також на тому, як місцеві фактори та інституції сприяють інноваціям. Наголошується на взаємодії між фірмами, університетами, науково-дослідними установами та державними органами у сприянні регіональним інноваціям та економічному розвитку. Підкреслюється роль інтерактивного навчання та інституційних рамок в інноваціях
Інституційна економічна географія (Institutional Economic Geography – IEG)	Амін А. [69]; Норс Д. С. [70]; Сторпер М. [71]; Гертлер М. С. [72]; Родрігес-Позе А. [73-74]; Мартін Р. [75]; Маскелл П., та Мальмберг А. [76]; Джессоп Б., Бреннер Н. та Джонс М. [77]; Пек Дж. [61]	Інституційна економічна географія зосереджується на ролі інституцій у формуванні економічної географії регіонів і місцевостей. Теорія пояснює, як формальні та неформальні інституції, такі як закони, правила, норми та конвенції, впливають на економічну діяльність та просторовий розвиток. Висвітлює роль інституцій (формальних і неформальних правил, організацій тощо) у формуванні регіонального економічного розвитку. Досліджує, як інституційні рамки впливають на економічні показники та розподіл економічної діяльності

Джерело: складено автором за [1-77].

Ці теорії забезпечують глибоке та всеохоплююче розуміння факторів, що впливають на динаміку і структуру регіонального економічного розвитку і просторовий розподіл економічної активності. Кожна теорія пропонує власні погляди на проблему та акцентує увагу на різних аспектах регіональної економіки – від ринкових сил та інновацій до інституційних впливів та історичних чинників.

Вклад основного матеріалу. Визначальним чинником економічного розвитку регіону будь-якого рівня традиційно визнаються природні ресурси регіону. Розвинений ресурсний потенціал відчутно впливає на основні макроекономічні пропорції, як то регіональну валову додану вартість, рівень зайнятості населення, інвестиційний клімат, формуючи унікальні конкурентні переваги. Передусім, це стосується таких природних ресурсів, як земля, лісові та водні ресурси, а також корисні копали. Ефективність сільського господарства регіону визначають агрокліматичні умови, а розвиток рекреаційного потенціалу залежить від наявності та збереження природних ландшафтів. Лісові ресурси регіону мають потенціал для розвитку екотуризму, а водні – щодо підвищення рівня енергетичної незалежності.

В той же час, неефективне управління природними ресурсами призводить до зниження конкурентоспроможності регіону та його значимості в розподілі продуктивних сил, у тому числі, через деградацію екосистем, відтік кваліфікованих працівників та капіталу. Так, інтенсивний та неконтрольований видобуток корисних копалин, вирубка лісу та неефективне водокористування знижує екологічну стійкість регіону.

Соціально-демографічний потенціал реалізується через надання якісних освітніх та медичних послуг, розвиток соціальної інфраструктури та сприяння зайнятості населення. Стримання міграційних процесів за рахунок створення нових робочих місць, що прямо впливають на перерозподіл ресурсного потенціалу регіону, забезпечує підвищення ефективності використання людських ресурсів. А розвиток транспортної інфраструктури знижує негативні ефекти нерівномірного розподілу населення через підвищення доступності ресурсів у віддалених районах.

Рациональне використання природних та інших ресурсів регіону зменшує негативний вплив на довкілля, підвищуючи його аграрний потенціал. При цьому, вагоме місце відводиться запровадженню екологічно чистих технологій, у тому числі, щодо переробки відходів, а також розвитку відновлюваних джерел енергії. В свою чергу, високий рівень промислового забруднення, неконтрольована вирубка лісів призводить до погіршення екологічного стану та обмежує розвиток рекреаційного та туристичного потенціалу регіону.

Інноваційна діяльність підвищує ефективність використання ресурсного потенціалу регіону за рахунок розширення можливостей щодо переробки сировини та відходів на основі мінімізації втрат, запровадження «зелених» технологій, а також покращення управління транспортною, виробничою та соціальною інфраструктурою. Діджиталізація та розширення застосування ІТ-технологій, у тому числі, на основі спрощення доступу до інформаційних ресурсів, інтеграція науки та бізнесу, збалансування інтересів підприємництва та держави сприяє оптимізації управ-

ління ресурсами та стимулює зростання ефективності використання потенціалу регіону.

Розвинена транспортна інфраструктура підвищує доступність ресурсного потенціалу, полегшуючи експорт (імпорт) природних ресурсів, а розвинутий транспортний коридор підвищує транзитний потенціал регіону. Від розвитку логістичної інфраструктури залежить ефективність агропромислового комплексу. Розвиток туристичної інфраструктури активізує рекреаційний потенціал регіону. Спрощений доступ до якісних комунальних послуг, що покращує якість життя населення на основі раціонального управління інфраструктурними об'єктами житлово-комунального господарства, також підвищує ефективність ресурсного використання.

Раціональне та ефективне використання ресурсного потенціалу регіону досягається завдяки державним програмам та місцевим ініціативам підтримки окремих секторів економіки, щодо розвитку локальних ринків зокрема, а також через застосування кластерного підходу в управлінні ресурсним потенціалом. Розвиток соціального капіталу громади та додержання принципів корпоративної соціальної відповідальності сприяє нарощуванню соціально-економічного потенціалу регіону. Партнерство між бізнесом і владою та залучення територіальних громад на стадії підготовки управлінських рішень сприяє ефективному управлінню ресурсним потенціалом на місцевому рівні державного управління.

Інноваційний розвиток регіону детермінується міжнародною конкуренцією. Тому, участь у міжнародних проектах, міжрегіональна інтеграція, створення вільних економічних зон та технологічних парків, запровадження міжнародних стандартів (ISO та ін.), створення та розвиток експортно-орієнтованих підприємств та інтеграція регіону на цій основі у світові ланцюги доданої вартості підвищує економічний потенціал регіону та його інвестиційну привабливість.

Сталий розвиток регіону має забезпечуватися на основі збалансованості економічного розвитку та екологічної стійкості. Розвиток «зеленої» економіки і відновлюваних джерел енергії та міжрегіональна співпраця відкривають нові можливості для аграрного сектору, підвищуючи конкурентоспроможність регіону, закладаючи підґрунтя для майбутньої економіки регіону.

Діджиталізація, розвиток науки та освіти, та активне залучення молодих фахівців до вирішення виробничих завдань будь-якої складності підвищує ефективність використання людських ресурсів регіону, його інноваційний потенціал, у сільському господарстві в тому числі.

В свою чергу, відсутність сучасних інфраструктурних рішень стримує регіональний розвиток. Суттєво гальмує сталий економічний розвиток регіону наявність конфліктів між бізнесом та місцевою владою. Політична нестабільність, корупція в управлінні ресурсами та нерегульована міграція обмежують ефективне використання ресурсного потенціалу, створюючи навантаження на соціальні ресурси.

Обмежує довгостроковий розвиток регіону залежність від одного виду ресурсів та виснаження запасів невідновлюваних ресурсів (передусім нафта та газ). Такі залежності провокують екологічні конфлікти, перешкоджаючи реалізації географічних, соціально-економічних та інших переваг регіону

Розвиток регіону залежить від багатьох взаємопов'язаних факторів (детермінант), кожен з яких відіграє свою роль у забезпеченні стабільного економічного зростання, покращення якості життя населення та підвищення конкурентоспроможності регіону на національному та міжнародному рівнях. До детермінант розвитку регіону відносять чинники, які впливають на економічний, соціально-культурний, інноваційно-технологічний розвиток певної території. Вони можуть бути внутрішніми та зовнішніми, а також різнитися в залежності від специфіки регіону. Основні детермінанти розвитку включають ресурси, інфраструктуру,

державне управління, інвестиції, інновації та соціальні аспекти.

Зовнішні детермінанти розвитку регіону, тобто фактори, що впливають на розвиток певного регіону ззовні, залежать від зовнішнього середовища, а не від наявності (відсутності) внутрішніх ресурсів чи політики регіону. Ці фактори працюють у комплексі і несуть як позитивний, так і негативний вплив на розвиток регіону, залежно від його спроможності адаптуватися до зовнішніх викликів і використовувати можливості (табл. 2).

Таблиця 2

Зовнішні детермінанти розвитку регіону

Категорія	Опис
1. Глобалізація	Вплив міжнародних ринків, транснаціональних корпорацій та глобальних трендів на економіку регіону. Посилення економічної, політичної, соціальної та культурної взаємозалежності регіонів
2. Міжнародні економічні процеси	Інтеграція у світову економіку, участь у міжнародних ринках товарів, послуг, капіталу. Вплив кон'юнктури на світових ринках (ціни на сировину, валюти, попит). Іноземні інвестиції, а також доступ до міжнародних фінансових ресурсів
3. Політичні фактори	Геополітичне становище регіону (наприклад, близькість до економічно розвинутих держав чи зон конфліктів). Вплив міжнародних організацій (ЄС, НАТО, СОТ тощо). Міжнародна політика, санкції чи торговельні обмеження
4. Технологічний прогрес	Розвиток новітніх технологій, які змінюють структуру економіки. Трансфер технологій через міжнародне співробітництво. Конкуренція з іншими регіонами через швидке впровадження інновацій
5. Культурні та соціальні впливи	Поширення глобальних культурних трендів (освіта, стиль життя, споживацькі звички). Міграційні потоки, які змінюють демографічний склад і ринок праці
6. Екологічні чинники	Глобальні зміни клімату, які впливають на сільське господарство, енергетику та інфраструктуру. Вимоги міжнародних стандартів у сфері екології (наприклад, зменшення викидів CO ₂)
7. Зовнішні ринки та попит	Орієнтація регіональних економік на експорт. Залежність від споживачів у інших країнах. Зміни у торговельних партнерствах
8. Транспортно-логістична інфраструктура	Зовнішній доступ до міжнародних транспортних коридорів, портів, залізничних та авіаційних шляхів. Розвиток транспортних мереж, які впливають на експортно-імпорتنі операції
9. Інституційні впливи	Діяльність міжнародних інститутів та фондів (МВФ, Світовий банк, ООН). Регуляторні стандарти та вимоги міжнародної торгівлі

Джерело: складено автором за [1-77].

Внутрішні детермінанти розвитку регіону являють собою сукупність факторів, властивих самому регіону, які впливають на його соціально-економічний, екологічний, культурний та інший розвиток. Внутрішні детермінанти визначають потенціал регіону,

ефективність використання ресурсів та шляхи досягнення стійкого розвитку. Ефективний розвиток регіону залежить від збалансованого використання цих чинників, інтеграції їх у стратегію розвитку та адаптації до змін зовнішнього середовища (табл. 3).

Таблиця 3

Внутрішні детермінанти розвитку регіону

Категорія	Опис
1	2
1. Природні ресурси	Кількість і якість корисних копалин. Водні, земельні, лісові ресурси та біорізноманіття. Кліматичні умови, які впливають на сільське господарство та інфраструктуру
2. Економічний потенціал	Розвиненість промисловості, аграрного сектору та сфери послуг. Рівень інвестицій у регіональну економіку. Транспортна та логістична інфраструктура. Рівень інтеграції регіону у внутрішні та міжнародні ринки

1	2
3. Соціальний капітал	Населення: чисельність, структура, рівень освіти, кваліфікації. Соціальна згуртованість, культурні традиції. Рівень зайнятості та доходів населення
4. Науково-технічний потенціал	Наявність науково-дослідних установ, університетів, інноваційних центрів. Інноваційний клімат у регіоні. Рівень застосування сучасних технологій у виробництві
5. Інституційний та управлінський потенціал	Ефективність місцевого самоврядування та державного управління. Наявність регіональних стратегій розвитку. Рівень підтримки малого та середнього бізнесу
6. Інфраструктура	Транспортна, енергетична, комунікаційна інфраструктура. Стан житлово-комунального господарства. Доступ до якісної освіти, охорони здоров'я та культурних послуг
7. Екологічний стан	Рівень забруднення навколишнього середовища. Стан екологічної безпеки. Здатність регіону до сталого управління природними ресурсами
8. Культурно-історичний потенціал	Туристичні ресурси, культурна спадщина. Місцева ідентичність та традиції. Рівень розвитку креативних індустрій
9. Фінансовий потенціал	Бюджет регіону, рівень дотаційності. Наявність місцевих фінансових установ. Можливість залучення зовнішніх інвестицій

Джерело: складено автором за [1-77].

Ресурси регіону, що задіяні у виробництві, в економічній теорії відносять до факторів виробництва. До таких належить матеріальні ресурси (земля та капітал, а також людські ресурси (праця та підприємництво)). Визначальними рисами багатьох видів ресурсів є їх обмеженість та невідновлюваність. Ресурси, перебуваючи у статусі факторів виробництва, приносять їх власникам факторні доходи, як то рента, процент, заробітна плата та прибуток.

Ресурсний потенціал регіону охоплює широкий спектр компонентів. кожен з цих вносить свій внесок у загальну економічну та екологічну цінність території. Компоненти ресурсного потенціалу є основними детермінантами його економічного зростання та сталого розвитку. В теорії виділяють природні, людські, інфраструктурні, економічні, екологічні та технологічні ресурси (табл. 4.)

Таблиця 4

Основні компоненти ресурсного потенціалу регіону

Тип	Вид	Характеристика
1	2	3
1. Природні ресурси	Мінеральні	металеві корисні копалини (залізо, золото, мідь), неметалічні корисні копалини (вапняк, глина) і викопне паливо (вугілля, нафта, природний газ)
	Водні	поверхневі води (річки, озера), підземні води та потенціал водних об'єктів для використання гідроенергії
	Лісові	деревина, недеревна лісова продукція та біорізноманіття
	Грунтові	родючість, тип і сільськогосподарський потенціал
	Рибні	прісноводний і морський рибний потенціал
	Земельні	рілля, пасовища та міські землі
	Відновлювані енергетичні	сонячний, вітровий, геотермальний і біомасовий енергетичний потенціал
	Дика природа та біорізноманіття	різноманітність флори та фауни та екологічна цінність
2. Людські ресурси	Населення	розмір, щільність і демографічний склад
	Робоча сила	наявність кваліфікованої, некваліфікованої та спеціалізованої робочої сили
	Освіта та навички	навчальні заклади, рівень грамотності та засоби професійного навчання
	Здоров'я та добробут	інфраструктура охорони здоров'я, доступ до медичних послуг та загальний стан здоров'я населення
	Культурний і соціальний капітал	традиції, соціальні мережі та громадські організації
3. Інфраструктурні ресурси	Транспортна інфраструктура	дороги, залізниці, аеропорти, морські порти та логістичні можливості
	Енергетична інфраструктура	електростанції, лінії електропередачі, установки відновлюваної енергії та мережі розподілу палива
	Водопостачання та санітарія	водоочисні споруди, каналізаційні системи та іригаційні споруди
	Комунікаційна інфраструктура	телекомунікаційні мережі, підключення до Інтернету та поштові послуги
	Освітні та дослідницькі установи	школи, університети, дослідницькі центри та інноваційні центри
	Заклади охорони здоров'я	лікарні, клініки та медичні дослідницькі установи

1	2	3
	Житлове будівництво та розвиток міст	житлові райони, комерційні зони та ініціативи з міського планування
	Державні послуги та управління	адміністративні будівлі, об'єкти громадської безпеки та державні установи
4. Економічні та фінансові ресурси	Промислова база	виробничі підрозділи, індустріальні парки та економічні зони
	Сільськогосподарські	Ферми, сільськогосподарські кооперативи та агробізнеси
	Фінансові установи	банки, кредитні спілки, мікрофінансові установи та інвестиційні агентства
	Доступ до ринку	місцеві, регіональні та міжнародні ринкові зв'язки та торгові шляхи
	Туристичний потенціал	природні пам'ятки, об'єкти культурної спадщини та інфраструктура гостинності
5. Екологічні ресурси	Клімат і погода	регіональні кліматичні умови, режим опадів і діапазони температур
	Екосистеми та середовища проживання	заповідні території, національні парки та заповідники
	Забруднення та управління відходами	якість повітря та води, системи утилізації відходів та заходи контролю забруднення
	Практики сталого розвитку	зусилля щодо збереження навколишнього середовища, політика сталого розвитку та управління відновлюваними ресурсами
6. Техно-логічні ресурси	Інновації та дослідження	технологічний прогрес, центри досліджень і розробок та інноваційні екосистеми
	Цифрова інфраструктура	засоби ІКТ, центри обробки даних і технічні центри
	Промислові технології	машини, обладнання та технології виробництва

Джерело: складено авторами за [1-77].

Усі із наведених у табл. 4 компонентів ресурсного потенціалу регіону знаходяться у різному ступені взаємозалежності між собою. Так, наприклад, збільшення фінансових та економічних ресурсів може супроводжуватися зростанням обсягів виробництва із одночасним погіршенням екологічної ситуації в регіоні. Демографічні зрушення можуть вплинути на ринок праці та житлової нерухомості.

Ресурсний потенціал регіону може бути формалізований у вигляді функції:

$$P_{np} = f(PP; LP; IP; EФP; EP; TP). \quad (1)$$

У цій функції:

▪ **PP (природні ресурси):** це сировина, енергія, вода, повітря та інші ресурси природного походження, які можуть використовуватися для забезпечення потреб суспільства чи економіки.

▪ **LP (людські ресурси):** відображають трудовий потенціал, включаючи кількість, кваліфікацію, освіту та досвід працівників, які беруть участь у процесі.

▪ **IP (інфраструктурні ресурси):** включають транспортні мережі, будівлі, комунікації, логістичні системи та інші об'єкти, необхідні для ефективного функціонування діяльності.

▪ **EФP (економічні та фінансові ресурси):** охоплюють капітал, бюджетні кошти, кредити, інвестиції та інші фінансові інструменти, які забезпечують реалізацію процесів.

▪ **EP (екологічні ресурси):** природні умови та елементи довкілля, які забезпечують життєдіяльність людини, економічну діяльність та екологічну стійкість; стосуються стану навколишнього середовища, екологічної стійкості та можливостей збереження природного балансу під час використання ресурсів.

▪ **TP (технологічні ресурси):** включають рівень технологій, інновації, технічні засоби та знання, які впливають на ефективність комерційних процесів.

Функція P_{np} відображає взаємозв'язок між різними видами ресурсів, які впливають на розвиток певної системи чи процесу, наприклад, виробництва,

економіки або екосистеми. Функція показує, як ці ресурси взаємодіють і впливають на кінцевий результат P_{np} , наприклад, рівень продуктивності, прибутковості або стійкості системи.

Основна ідея практичного застосування функції P_{np} полягає у тому, що зростання ресурсного потенціалу регіону відбуваються за рахунок оптимального використання кожного типу ресурсу та їх синергії. Математично залежність може бути описана як лінійна, нелінійна або мультиплікативна функція залежно від специфіки досліджуваного процесу.

Функція P_{np} дозволяє вирішувати низку завдань, як то аналіз, прогнозування та оптимізацію процесів, які залежать від взаємодії ресурсів. Її застосування можливе у багатьох сферах: економіці, екології, плануванні розвитку, управлінні бізнесом тощо. Зокрема, функція дозволяє оцінити, як і яким чином кожен вид ресурсу (наприклад, природні чи людські) впливає на динаміку розвитку регіону та допомагає визначити критичні для регіону ресурси.

З допомогою P_{np} можна моделювати зміни результатів в залежності від обсягів використання або якості ресурсів (наприклад, збільшення інвестицій або впровадження нових технологій). На основі функції можна спрогнозувати, зміни у продуктивності чи ефективності системи в майбутньому за певних умов. Функція дозволяє знаходити оптимальне співвідношення ресурсів, яке забезпечить максимальний результат P_{np} за обмежених витрат, та допомагає визначити, наскільки раціонально використовуються доступні ресурси, і які саме слід покращити чи додатково залучити.

У державному управлінні, бізнесі, економіці чи екологічному управлінні подібні функції застосовуються для формування довгострокових стратегій розвитку систем, орієнтованих на сталий розвиток. Зокрема, так здійснюються оцінки залежності ВВП країни від рівня інфраструктури, освіти населення та доступу до фінансових ресурсів, або аналізується вплив екологічних і природних ресурсів на стійкість екосистеми, або плануються обсяги та асортимент вироб-

ництва, розподіл інвестицій і впровадження технологій для підвищення прибутковості праці. Тому, функція *Pnp* є потужним інструментом для прийняття рішень, орієнтованих на досягнення ефективності та балансу у використанні ресурсів на всіх рівнях управління незалежно від форми власності.

Оцінка ресурсного потенціалу регіонів є складним процесом, який вимагає інтеграції різних наукових, економічних і технологічних методів. Дотримуючись системного підходу, регіони можуть визначати свій ресурсний потенціал, планувати стратегії сталого розвитку та приймати обґрунтовані рішення щодо оптимізації використання ресурсів.

Для оцінки ресурсного потенціалу регіону використовують спеціальні інструменти та технології, як то програмне забезпечення ГІС¹ (наприклад, ArcGIS, QGIS), що застосовується для картографування та просторового аналізу. Для аналізу супутникових знімків застосовують спеціальні інструменти дистанційного зондування (наприклад, Landsat, Sentinel). Гео-статистичне програмне забезпечення (наприклад, GeoDa, GSLIB) використовують для оцінки запасів корисних копалин. А для оцінки водних ресурсів – гідрологічні моделі (наприклад, SWAT, MODFLOW). Для оцінки економічного і фінансового потенціалу використовують економічні та статистичні моделі даних.

Мінеральні ресурси (обсяг та якість покладів корисних копалин) оцінюються за результатами геоло-

гічних досліджень із проведенням колонкового буріння. Широкого розповсюдження набули методи дистанційного зондування для виявлення ділянок, багатих на корисні копалини, а також застосування гео-статистичних методів оцінки доведених, ймовірних і можливих запасів.

Для оцінки водних ресурсів (оцінки ресурсів поверхневих та підземних вод) здійснюють гідрологічні дослідження, вимірювання параметрів якості води для визначення її придатності для використання. Також оцінюють поточний і майбутній попит на воду та збалансовують його з наявною пропозицією. Для вимірювання обсягів деревини, видового різноманіття та біомаси, у тому числі, використовують супутникові знімки для моніторингу змін лісового покриву та темпів вирубки лісів. Також оцінюють економічну цінність деревини та недеревинних продуктів лісу.

Оцінка відновлюваних джерел енергії передбачає створення карт вітрового та сонячного потенціалу за допомогою ГІС та оцінку вітрової і сонячної енергії, у тому числі, шляхом вимірювання швидкості вітру та сонячної радіації з використанням метеорологічних даних, а також оцінку технічної можливості встановлення інфраструктури відновлюваної енергетики.

Оцінка потенціалу ресурсів у регіонах передбачає багатоетапний процес, який інтегрує різні методології та джерела даних. Зазвичай, цей процес складається з декількох основних етапів (табл. 5).

Таблиця 5

Процес оцінки ресурсного потенціалу регіону

Назва етапу	Для чого це потрібно
1. Визначення та каталогізація ресурсів із розподілом на типи та види ресурсів	Ресурси розподіляють на природні (мінерали, вода, ліси), людські (праця, навички), інфраструктурні (транспорт, енергія) та економічні (галузі, ринки). Для збору інформації використовують опитування, дистанційне зондування, геологічні дослідження, а також аналіз інформації з існуючих баз даних
2. Геопросторовий аналіз	Здійснюється для картографування просторового розподілу ресурсів. Використовують супутникові знімки для виявлення та кількісної оцінки ресурсів, таких як родовища корисних копалин, лісовий покрив та водні об'єкти
3. Вимірювання кількості та якості ресурсів, а також їх економічна оцінка	Здійснюється для визначення кількісних та якісних характеристик ресурсного потенціалу регіону. Результати використовуються на наступних кроках аналізу
4. Оцінка сталості видобутку та використання ресурсів з урахуванням екологічних, соціальних та економічних наслідків	Здійснюється для визначення здатності регіону підтримувати експлуатацію ресурсів без погіршення стану довкілля
5. Соціально-економічний аналіз	Включає оцінку чисельності населення та характеристик робочої сили, а також розвиненість та якість інфраструктури, такої як дороги, енергопостачання та комунікаційні мережі
6. Оцінка технологічної інфраструктури та інноваційного потенціалу регіону	Здійснюється для вишукування резервів щодо підвищення ефективності використання ресурсів, в тому числі, із визначення існуючих галузей та потенціалу розвитку нових галузей із використанням наявних ресурсів
7. Аналіз політики та інституційної структури	Включає огляд існуючої політики, нормативно-правових актів та інституцій, що регулюють управління ресурсами, а також оцінку ефективності управління ресурсним потенціалом тому числі, з урахуванням його збереження для майбутніх поколінь
8. Економічний та ринковий аналіз	Передбачає аналіз місцевих, регіональних та світових ринків для сировинних товарів, а також оцінку привабливості регіону для інвестицій у освоєння та розробку ресурсів
9. Сценарний аналіз і прогнозування	Передбачає прогнозування доступності ресурсів у майбутньому, а також попит на них за різних сценаріїв (наприклад, циклічності економічного розвитку, зміни клімату), а також визначення потенційних загроз, як то виснаження ресурсів, погіршення стану довкілля та розробки стратегій їх зменшення
10. Інтегроване планування ресурсів	Фокусується на розробці планів інтегрованого управління ресурсами, які збалансовують економічний розвиток, екологічну стійкість та соціальний добробут

Джерело: складено автором за [1-77].

¹ Геоінформаційна система, що дозволяє поєднати модельне зображення території (електронне відображення карт, схем, космо-, аерозображень земної поверхні) з інформацією табличного типу (різноманітні статистичні дані, списки, економічні показники тощо).

Будь-яке дослідження, дослідження ресурсного потенціалу регіону в тому числі, ґрунтується на коректно поставлених питаннях та точних і повних відповідях на них. Питання для оцінки ресурсного потенціалу регіону торкаються різних його аспектів, як

то кількісні та якісні характеристики природних ресурсів, враховують та дозволяють висвітлити соціальні фактори, економічні можливості регіону, стан його інфраструктури тощо (табл. 6).

Таблиця 6

Перелік основних питань для оцінки ресурсного потенціалу регіону

Категорія	Питання
1	2
Природні ресурси	Які основні природні ресурси доступні в регіоні? Які запаси корисних копалин існують у регіоні? Які водні ресурси є в регіоні (річки, озера, поверхові та підземні води)? Які природні резервати чи заповідники є у регіоні? Які види лісових ресурсів та рослинність переважають у регіоні? Які види енергії (вітрова, сонячна, гідроенергія) є в наявності в регіоні та можуть бути розвинуті? Наскільки інтенсивна відбувається використання природних ресурсів ? Які екологічні проблеми існують у регіоні?
Економічний потенціал	Яка структура економіки регіону (сектор послуг, промисловість, сільське господарство)? Які сільськогосподарські культури вирощуються в регіоні? Які економічні ініціативи реалізуються для розвитку регіону? Яка роль малого та середнього бізнесу в економіці регіону? Які інвестиційні можливості існують в регіоні? Які іноземні інвестиції залучені до регіону? Який рівень безробіття в регіоні? Які основні проблеми економічного розвитку регіону?
Соціальні аспекти	Яка демографічна структура населення регіону? Які освітні заклади діють у регіоні? Який рівень грамотності населення? Які медичні установи є в регіоні? Який рівень доступності медичних послуг? Які соціальні проблеми існують у регіоні (бідність, безробіття)? Які культурні особливості характеризують населення регіону? Яка роль жінок у соціально-економічному розвитку регіону?
Інфраструктура	Яка транспортна інфраструктура існує в регіоні? Які види транспорту використовуються для перевезення вантажів та пасажирів? Який рівень розвитку дорожньої інфраструктури? Які комунікаційні мережі є в регіоні (інтернет, мобільний зв'язок)? Яка електрична інфраструктура в регіоні? Який рівень доступу до питної води? Які інженерні мережі (каналізація, водопостачання) функціонують у регіоні? Який стан житлового фонду в регіоні?
Екологічні аспекти	Яка екологічна ситуація в регіоні? Які екологічні організації працюють в регіоні? Які заходи здійснюються для охорони навколишнього середовища? Як відбувається утилізація відходів у регіоні? Які заходи з охорони здоров'я населення реалізуються в регіоні?
Культурно-історичні аспекти	Які культурні пам'ятки є в регіоні? Які традиції та звичаї притаманні регіону? Які фестивалі або свята проводяться в регіоні? Яка роль місцевих ремесел у економіці регіону? Які історичні події вплинули на розвиток регіону?
Політичні аспекти	Яка політична структура управління регіоном? Яка роль місцевого самоврядування у розвитку регіону? Які політичні ініціативи реалізуються для розвитку регіону? Яка взаємодія між регіоном та центральним урядом?
Наукові та технологічні аспекти	Які наукові установи працюють у регіоні? Які технології використовуються у промисловості регіону? Які інноваційні проекти реалізуються в регіоні? Який рівень співпраці між університетами та бізнесом?
Міжнародні відносини	Яка роль регіону у міжнародній торгівлі? Які міжнародні організації співпрацюють з регіоном? Які культурні та економічні зв'язки має регіон з іншими країнами?
Стратегічні питання	Які стратегічні напрямки розвитку регіону? Які SWOT-аналізи були проведені для регіону? Які ризики і можливості прогнозуються для регіону в майбутньому?

1	2
Потреби та перспективи	Які потреби населення регіону залишаються незадоволеними? Які плани на майбутнє існують для розвитку інфраструктури? Які ініціативи можуть підтримати стійкий розвиток регіону?
Участь громади	Яка участь населення у прийнятті рішень? Які громадські організації працюють у регіоні? Яка роль волонтерства в розвитку регіону?
Туризм	Який туристичний потенціал має регіон? Які туристичні об'єкти є в регіоні? Які заходи вживаються для розвитку туризму? Яка роль місцевої культури в туризмі регіону?
Міське самоврядування	Які рішення приймає місцева влада для розвитку регіону? Яка роль громади у розвитку місцевих ініціатив? Як взаємодіє місцева влада з бізнесом?
Інвестиційний клімат	Які умови для інвестицій в регіоні? Які галузі потребують найбільших інвестицій? Яка роль державної підтримки в залученні інвестицій?
Фінансові ресурси	Які фінансові установи функціонують у регіоні? Який рівень кредитування малого бізнесу? Яка роль грантів і дотацій у розвитку регіону?
Дослідження та розвиток	Які дослідження проводяться для оцінки ресурсного потенціалу? Яка роль наукових досліджень у розвитку регіону? Які технології можуть бути впроваджені для покращення ресурсного потенціалу?
Міжнародна та міжрегіональна співпраця	Які можливості для міжрегіональної співпраці існують? Яка роль міжнародної співпраці у розвитку регіону? Які проекти реалізуються в рамках міжнародного співробітництва?
Аграрний сектор	Яка роль сільського господарства в економіці регіону? Які перспективи розвитку агропромислового комплексу? Які інновації впроваджуються в аграрному секторі?
Технології	Які нові технології використовуються в промисловості? Яка роль діджиталізації в розвитку регіону? Які стартапи з'явилися в регіоні останнім часом?
Психологічні та культурні аспекти	Яка психологічна атмосфера в регіоні? Які культурні стереотипи існують у населення?
Інші питання	Яка роль спорту в соціальному розвитку регіону? Як зміни клімату впливають на ресурсний потенціал? Які соціальні мережі впливають на розвиток регіону? Яка роль мас-медіа у формуванні громадської думки? Яка роль релігії у розвитку регіону? Як регіон реагує на зміни в національній політиці? Які проблеми безпеки існують у регіоні? Яка роль культури в забезпеченні стабільності? Які зовнішні фактори впливають на розвиток регіону? Які уроки можуть бути винесені з минулого для розвитку регіону?

Джерело: розроблено автором за [1-77].

Ці питання можуть бути використані для всебічного дослідження ресурсного потенціалу регіону, що дозволяє виявити його сильні та слабкі сторони, а також можливості та загрози. Обґрунтована відповідь на кожне з поставлених питань, що підкріплена перевіреною статистичною інформацією, дозволить сформулювати повне уявлення про ресурсний потенціал регіону, його стан, основні тенденції розвитку, а також розробити заходи щодо покращення економічної ситуації та мінімізувати ризики виникнення небажаних подій.

Висновки. Теоретико-методологічні засади оцінки ресурсного потенціалу регіону є основою для ефективного управління його розвитком. Інтегрований підхід дозволяє враховувати специфіку регіону, визначити перспективи розвитку на основі раціонального використання ресурсів і досягнення стратегічних цілей. Оцінка ресурсного потенціалу повинна враховувати принципи сталого розвитку, зокрема збереження природного середовища, соціальну справедливість і економічну ефективність, що забезпечить дов-

гострокову конкурентоспроможність регіону та його стабільний розвиток.

Ресурсний потенціал регіону є сукупністю природних, економічних, людських, технологічних та інших ресурсів, які можуть бути використані для забезпечення економічного зростання, покращення якості життя населення та сталого розвитку. Теоретична основа оцінки ресурсного потенціалу базується на системному підході, який враховує взаємозв'язок між різними видами ресурсів, їхньою обмеженістю та перспективами використання. Важливим аспектом є оцінка не лише кількісних, але й якісних характеристик ресурсів, що впливають на їхню продуктивність та тривалість використання.

Оцінка ресурсного потенціалу регіону включає такі методи: економічний аналіз для оцінки фінансових і господарських можливостей; екологічні методи для визначення стійкості природних ресурсів і оцінки впливу господарської діяльності на довкілля; соціально-демографічний аналіз, що враховує якість люд-

ських ресурсів, їхню кваліфікацію та зайнятість; технологічні підходи, що оцінюють рівень інноваційності та технологічного розвитку регіону. Важливим є використання математичних моделей, експертних оцінок і прогнозування для визначення можливих сценаріїв розвитку.

Основними критеріями оцінки ресурсного потенціалу є обсяг і якість наявних в регіоні ресурсів, рівень залучення їх у виробничий процес та ефективність використання ресурсів, а також потенціал інноваційного розвитку і вплив використання ресурсів на екологічну стійкість регіону. Результати оцінки ресурсного потенціалу дозволяють виявити сильні й слабкі сторони регіону, розробити програми розвитку, орієнтовані на максимальне використання внутрішніх резервів, а також забезпечити збалансований підхід до використання ресурсів, запобігаючи їх виснаженню.

Подальші дослідження ресурсного потенціалу регіону, прикладні передусім, мають спрямовуватися на створення адаптивних моделей і стратегій, які дозволять максимально ефективно та раціонально використовувати ресурси для забезпечення сталого розвитку регіону. Серед перспективи подальших досліджень ресурсного потенціалу регіону слід виділити:

– дослідження синергії між різними компонентами ресурсного потенціалу, як то, впливу людських ресурсів і технологічних інновацій на ефективність використання природних ресурсів.

– вивчення ефектів впливу змін клімату, урбанізації, демографічних тенденцій та інших глобальних викликів на ресурсний потенціал регіонів а також оцінки можливостей адаптації ресурсного потенціалу до викликів сталого розвитку, зокрема переходу до "зеленої економіки"

– аналіз тенденцій інтеграції регіону в загальнонаціональні та міжнародні ринки, в рамках якого: оцінити можливості для інтеграції регіональної економіки в національні та глобальні економічні процеси; дослідити шляхи підвищення конкурентоспроможності продукції та послуг регіону на зовнішніх ринках.

References

- Smith, A. (1937). *The wealth of nations: An inquiry into the nature and causes*. New York: Modern Library.
- Ricardo, D. (2015) *On the Principles of Political Economy, and Taxation*, Cambridge University Press. DOI: <https://doi.org/10.1017/CBO9781107589421>.
- Marshall, A. (2013). *Principles of economics*. Springer. DOI: <https://doi.org/10.1057/9781137375261>.
- Krugman, P. (1998). What's new about the new economic geography? *Oxford Review of Economic Policy*. Vol. 14, No. 2. DOI: <https://doi.org/10.1093/oxrep/14.2.7>.
- Porter, M. E. (1985). *Competitive Advantage of Nations: Creating and Sustaining Superior Performance*. Simon and Schuster.
- Friedmann, Jh. (1964). *Regional development and planning: a reader*. Cambridge, M.I.T. Press.
- Oates, W. E. (1972). *Fiscal Federalism*. Harcourt Brace Jovanovich, Orlando.
- Hardin, G. (1998). Extensions of the tragedy of the commons. *Science*, 280 (5364), pp. 682-683. DOI: <https://doi.org/10.1126/science.280.5364.682>.
- Ostrom, E. (1990). *Governing the commons: The evolution of institutions for collective action*. Cambridge University Press.
- Ostrom, E. (2008). The challenge of common-pool resources. *Environment: Science and Policy for Sustainable Development*, 50(4), pp. 8-21. DOI: <https://doi.org/10.3200/ENV50.4.8-21>.
- Christaller, W. (1933). *Die zentralen Orte in Süddeutschland* (English translation: *The Central Places in Southern Germany*). Englewood Cliffs, N.J., Prentice-Hall, 1966. 230 p. Retrieved from <https://catalogue.nla.gov.au/catalog/2933719>.
- Lösch, A. (1940). *Die räumliche Ordnung der Wirtschaft*. Iena. Traduction anglaise: *The Economics of Location*. Yale University Press, New Haven. Retrieved from <https://www.scirp.org/reference/referencespapers?referenceid=2500047>.
- Berry, B. J. L. (1967). *Geography of Market Centers and Retail Distribution*. Retrieved from <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/030913259201600204>.
- Berry, B. J. L., & Garrison, W. L. (1958). Recent Developments of Central Place Theory. *Papers and Proceedings of the Regional Science Association*, 4, pp. 107-120. DOI: <https://doi.org/10.1111/j.1435-5597.1958.tb01625.x>.
- Ullman, E. L. (1956). The Role of Transportation and the Bases for Interaction. *Geographical Review*, 46(3), pp. 326-331.
- Perroux, F. (1950). Economic Space: Theory and Applications. *Quarterly Journal of Economics*, 64(1), pp. 89-104. DOI: <https://doi.org/10.2307/1881960>.
- Perroux, F. (1955). Note sur la Notion de 'Pôle de Croissance'. *Économie Appliquée*, 8(1-2), pp. 307-320. DOI: <https://doi.org/10.3406/ecoap.1955.2522>.
- Boudeville, J. R. (1966). *Problems of Regional Economic Planning*. Edinburgh University Press. 208 p.
- Parr, J. B. (1999). Growth-pole Strategies in Regional Economic Planning: A Retrospective View. *Urban Studies*, 36(7), pp. 1195-1215. DOI: <https://doi.org/10.1080/0042098993187>.
- Richardson, H. W. (1973). Regional Growth Theory. *Journal of Public Economics*, 1974, vol. 3, issue 1, pp. 93-94. DOI: <https://doi.org/10.1007/978-1-349-01748-5>.
- Higgins, B., & Savoie, D. J. (Eds.). (1988). *Regional Economic Development: Essays in Honour of Francois Perroux* (1st ed.). Routledge. DOI: <https://doi.org/10.4324/9781315103242>.
- Krugman, P. (1991). Increasing Returns and Economic Geography. *Journal of Political Economy*, 99(3), pp. 483-499. DOI: <https://doi.org/10.1086/261763>.
- Krugman, P. (1991). *Geography and Trade*. Retrieved from <https://www.jstor.org/stable/1060549>.
- Krugman, P., & Venables, A. J. (1995). Globalization and the Inequality of Nations. *Quarterly Journal of Economics*, 110(4), pp. 857-880. DOI: <https://doi.org/10.2307/2946642>.
- Fujita, M., Krugman, P., & Venables, A. J. (1999). *The Spatial Economy: Cities, Regions, and International Trade*. DOI: <https://doi.org/10.7551/mitpress/6389.001.0001>.
- Fujita, M., Thisse, J. F. (2002). *Economics of Agglomeration: Cities, Industrial Location, and Regional Growth*. DOI: <https://doi.org/10.1017/CBO9780511805660>.
- Ottaviano, G. I. P., & Puga, D. (1998). Agglomeration in the Global Economy: A Survey of the 'New Economic Geography'. *The World Economy*, 21(6),

- pp. 707-731. DOI: <https://doi.org/10.1111/1467-9701.00160>.
28. Duranton, G., & Puga, D. (2004). Micro-Foundations of Urban Agglomeration Economies. *Handbook of Regional and Urban Economics*, 4, pp. 2063-2117. DOI: [https://doi.org/10.1016/S1574-0080\(04\)80005-1](https://doi.org/10.1016/S1574-0080(04)80005-1).
29. Romer, P. M. (1986). Increasing Returns and Long-Run Growth. *Journal of Political Economy*, 94(5), pp. 1002-1037. DOI: <https://doi.org/10.1086/261420>.
30. Romer, P. M. (1990). Endogenous Technological Change. *Journal of Political Economy*, 98 (5, Part 2), pp. S71-S102. DOI: <https://doi.org/10.1086/261725>.
31. Lucas, R. E. (1988). On the Mechanics of Economic Development. *Journal of Monetary Economics*, 22(1), pp. 3-42. DOI: [https://doi.org/10.1016/0304-3932\(88\)90168-7](https://doi.org/10.1016/0304-3932(88)90168-7).
32. Aghion, P., & Howitt, P. (1992). A Model of Growth Through Creative Destruction. *Econometrica*, 60(2), pp. 323-351. DOI: <https://doi.org/10.2307/2951599>.
33. Aghion, P., & Howitt, P. (1998). Endogenous Growth Theory. The MIT Press, Cambridge, Massachusetts London. 504 p. Retrieved from <http://digamo.free.fr/aghionh9.pdf>.
34. Myrdal, G. (1957). Economic Theory and Underdeveloped Regions. London, Gerald Duckworth. Retrieved from <https://www.scirp.org/reference/referencespapers?referenceid=2273735>.
35. Myrdal, G. (1968). Asian Drama: An Inquiry into the Poverty of Nations. Retrieved from <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000191190>.
36. Hirschman, A. O. (1958). The Strategy of Economic Development. Yale University Press, New Haven. Retrieved from <https://www.scirp.org/reference/referencespapers?referenceid=1173380>.
37. Kaldor, N. (1970). The Case for Regional Policies. *Scottish Journal of Political Economy*, 17(3), pp. 337-348. DOI: <https://doi.org/10.1111/j.1467-9485.1970.tb00712.x>.
38. Kaldor, N. (1981). The Role of Increasing Returns, Technical Progress, and Cumulative Causation in the Theory of International Trade and Economic Growth. *Économie Appliquée*, 34(4), pp. 593-617. DOI: <https://doi.org/10.3406/ecoap.1981.4324>.
39. Setterfield, M. (Ed.). (2010). Handbook of Alternative Theories of Economic Growth. Edward Elgar Publishing. DOI: <https://doi.org/10.4337/9781849805582>.
40. Martin, R., & Sunley, P. (2006). Path Dependence and Regional Economic Evolution. *Journal of Economic Geography*, 6(4), pp. 395-437. DOI: <https://doi.org/10.1093/jeg/lbl012>.
41. von Thünen, J. H. (1826). Der isolierte Staat in Beziehung auf Landwirtschaft und Nationalökonomie (The Isolated State). Retrieved from <https://www.biodiversitylibrary.org/item/71595#page/5/mode/1up>.
42. Weber, A. (1909). Über den Standort der Industrien (Theory of the Location of Industries). Retrieved from <http://economia.unam.mx/cedrus/descargas/Libro%20de%20Weber.pdf>.
43. Isard, W. (1956). Location and Space Economy: A General Theory Relating to Industrial Location, Market Areas, Land Use, Trade, and Urban Structure. Retrieved from <https://archive.org/details/locationspaceeco00isar>.
44. Lösch, A. (1940). Die räumliche Ordnung der Wirtschaft (The Economics of Location). Yale University Press, New Haven. 556 p. Retrieved from <https://www.scirp.org/reference/referencespapers?referenceid=2500047>.
45. Alonso, W. (1964). Location and Land Use. Toward a General Theory of Land Rent. Cambridge: Harvard University Press. DOI: <http://dx.doi.org/10.4159/harvard.9780674730854>.
46. Moses, L. N. (1958). Location and the Theory of Production. *Quarterly Journal of Economics*, 72(2), pp. 259-272. DOI: <https://doi.org/10.2307/1880599>.
47. McCann, P. (2001). Urban and Regional Economics. Oxford University Press. 1544 p. Retrieved from <https://www.routledge.com/Urban-and-Regional-Economics/McCann/p/book/9780415487740>.
48. Hanson, G. H. (2005). Market Potential, Increasing Returns and Geographic Concentration. *Journal of International Economics*, 67(1), pp. 1-24. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.jinteco.2004.09.008>.
49. Fujita, M., & Thisse, J. F. (2002). Economics of Agglomeration: Cities, Industrial Location, and Regional Growth.
50. Porter, M. E. (1998). Clusters and the New Economics of Competition. *Harvard Business Review*, 76(6), pp. 77-90.
51. Porter, M. E. (1990). The Competitive Advantage of Nations.
52. Porter, M. E. (2000). Locations, Clusters, and Company Strategy. In *The Oxford Handbook of Economic Geography*.
53. Baptista, R., & Swann, P. (1998). Do Firms in Clusters Innovate More? *Research Policy*, 27(5), pp. 525-540. DOI: [https://doi.org/10.1016/S0048-7333\(98\)00065-1](https://doi.org/10.1016/S0048-7333(98)00065-1).
54. Asheim, B. T., & Gertler, M. S. (2005). The Geography of Innovation: Regional Innovation Systems. *Handbook of Regional and Urban Economics*, Vol. 4, pp. 2899-2949. DOI: <https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780199286805.003.0011>.
55. Schmitz, H. (1995). Collective Efficiency: Growth Path for Small-Scale Industry. *Journal of Development Studies*, 31(4), pp. 529-566. DOI: <https://doi.org/10.1080/00220389508422377>.
56. Marshall, A. (1920). Principles of Economics. 8th ed. London, Macmillan and Co. 8th ed. Retrieved from <https://oll.libertyfund.org/titles/marshall-principles-of-economics-8th-ed>.
57. Breschi, S., & Lissoni, F. (2001). Knowledge Spillovers and Local Innovation Systems: A Critical Survey. *Industrial and Corporate Change*, 10(4), pp. 975-1006. DOI: <https://doi.org/10.1093/icc/10.4.975>.
58. Cooke, Philip, and Kevin Morgan, The Associational Economy: Firms, Regions, and Innovation. (Oxford, 1998; online edn, Oxford Academic, 3 Oct. 2011). DOI: <https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780198290186.001.0001>.
59. Ketels, C. H. M. (2003). The Development of the Cluster Concept – A Brief History. Institute for Strategy and Competitiveness, Harvard Business School. Working Paper.
60. Cooke, P., Uranga, M. G., & Etxebarria, G. (1997). Regional Innovation Systems: Institutional and Organizational Dimensions. *Research Policy*, 26(4-5), pp. 475-491. DOI: [https://doi.org/10.1016/S0048-7333\(97\)00025-5](https://doi.org/10.1016/S0048-7333(97)00025-5).
61. Peck, J. (2005). Struggling with the Creative Class. *International Journal of Urban and Regional Research*, 29(4), pp. 740-770.

DOI: <https://doi.org/10.1111/j.1468-2427.2005.00620.x>.

62. Lundvall, B.-E. (1992). National Systems of Innovation: Toward a Theory of Innovation and Interactive Learning.

63. Belussi, F., & Sedita, S. R. (2009). The Role of Knowledge Networks in the Development of Regional Innovation Systems: The Case of the Biotech Cluster in Italy. *European Planning Studies*, 17(8), pp. 1195-1215.

64. Malerba, F. (2002). Sectoral Systems of Innovation and Production. *Research Policy*, 31(2), pp. 247-264. DOI: [https://doi.org/10.1016/S0048-7333\(01\)00139-1](https://doi.org/10.1016/S0048-7333(01)00139-1).

65. Pike, A., Rodríguez-Pose, A., & Tomaney, J. (2016). Handbook of Local and Regional Development. London. 406 p.

DOI: <https://doi.org/10.4324/9781315767673>.

66. Iammarino, S., & McCann, P. (2013). Regional Systems of Innovation. *Handbook of Regional and Urban Economics*, Vol. 5, pp. 433-471.

67. Gertler, M. S. (2001). Urban Labour Markets and Regional Innovation Systems. *Urban Studies*, 38(10), pp. 1873-1887.

68. Tödtling, F., & Trippel, M. (2005). One Size Fits All? Towards a Differentiated Regional Innovation Policy Approach. *Research Policy*, 34(8), pp. 1205-1221. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.respol.2005.01.018>.

69. Amin, A. (1999). An Institutional Perspective on Regional Economic Development. *International Journal of Urban and Regional Research*, 23(2), pp. 365-378. DOI: <https://doi.org/10.1111/1468-2427.00201>.

70. North, D. C. (1990). Institutions, Institutional Change, and Economic Performance. Cambridge University Press.

DOI: <https://doi.org/10.1017/CBO9780511808678>.

71. Storper, M. (1997). The Regional World: Territorial Development in a Global Economy.

72. Gertler, M. S. (2010). Rules of the Game: The Place of Institutions in Regional Economic Change. *Regional Studies*, 44(1), pp. 1-15. DOI: <https://doi.org/10.1080/00343400903389979>.

73. Pike, A., Rodríguez-Pose, A., & Tomaney, J. (2007). What Kind of Local and Regional Development and for Whom? *Regional Studies*, 41(9), pp. 1253-1269. DOI: <https://doi.org/10.1080/00343400701543355>.

74. Rodríguez-Pose, A. (2013). Do Institutions Matter for Regional Development? *Regional Studies*, 47(7), pp. 1034-1047.

DOI: <https://doi.org/10.1080/00343404.2012.748978>.

75. Martin, R. (2000). Institutional Approaches in Economic Geography. E. Sheppard & T. J. Barnes (Eds.). *A Companion to Economic Geography* (pp. 77-94).

76. Maskell, P., & Malmberg, A. (1999). Localised Learning and Industrial Competitiveness. *Cambridge Journal of Economics*, 23(2), pp. 167-185. DOI: <https://doi.org/10.1093/cje/23.2.167>.

77. Jessop, B., Brenner, N., & Jones, M. (2008). Theorizing Sociospatial Relations. *Environment and Planning D: Society and Space*, 26(3), pp. 389-401. DOI: <https://doi.org/10.1068/d9107>.

Стаття надійшла до редакції 18.11.2024

Формат цитування:

Островецький В. І. Теоретико-методологічні засади оцінки ресурсного потенціалу регіону. *Вісник економічної науки України*. 2024. № 2 (47). С. 63-75. DOI: [https://doi.org/10.37405/1729-7206.2024.2\(47\).63-75](https://doi.org/10.37405/1729-7206.2024.2(47).63-75)

Ostrovetskyu, V. I. (2024). Theoretical and Methodological Foundations for Assessing the Resource Potential of a Region. *Visnyk ekonomichnoi nauky Ukrainy*, 2 (47), pp. 63-75. DOI: [https://doi.org/10.37405/1729-7206.2024.2\(47\).63-75](https://doi.org/10.37405/1729-7206.2024.2(47).63-75)